

DIVENDRES 26: SOCIETAT, FET RELIGIÓS I PERSPECTIVES ESTEREOTIPEDES

Miguel Doñate Sastre, persona i investigador en antropologia

“parlar de tolerància ens posa en una situació de desigualtat on qui tolera té el poder de “permetre” a un altre..el concepte de respecte reconeix la igualtat en la diferència, per construir la diversitat”

En una societat democràtica com la nostra, **l'espai públic es converteix en un àmbit d'igualtat**, a diferència dels altres àmbits de la vida (escola, treball...). Els reptes es plantegen quan les persones comencen a fer usos diferents de l'espai públic, usos que no es feien o que no estaven previstos fins al moment.

A França, als anys 60-70, paral·lelament al procés de descolonització, es comencen a plantejar **els límits de l'acollida**, mentre la diversitat comença a provocar tensions socials. A través de l'etiqueta del 'racisme' es criminalitzen determinats col·lectius de persones en situació d'exclusió. D'aquesta criminalització sorgeix el Front Nacional, que es reconeix com a resposta al fenomen dels límits de l'acollida.

Existeixen **diferents models d'encaix entre l'Estat i el fet religiós**:

Estat Confessional:

Existeix una relació confusa entre política i religió. La religió forma part intrínseca de la política. Existeixen dos models d'Estat Confessional: en el primer, la religió

s'imposa per sobre de la política (com és el cas d'una bona part de la història d'Espanya); en el segon, és la política la que s'imposa a la religió (com és el cas d'Anglaterra i Dinamarca, entre d'altres països).

Estat Aconfessional:

Existeix una separació entre Església i Estat, tot i que es reconeix l'existència d'un sentiment religiós predominant, i per això es formulen convenis especials que regulen la relació entre l'Estat i aquesta religió predominant. Aquest és el cas de l'Espanya actual.

Generalment, als estats confessionals resulta més fàcil protegir les minories religioses, mentre que als estats aconfessionals, aquestes solen quedar més desprotegides.

Estat Laic:

Els estats laics són estats en els que política i religió no poden anar de la mà, i el sentiment religiós es considera quelcom privat i individual, de manera que tot i que es respecten, no es contempla l'expressió pública de sentiments religiosos.

França o els EEUU són estats laics, tot i que en el cas dels EEUU, es tracta d'un model específic construït sobre 4 principis:

- a. Tothom té dret a creure en alguna cosa, i se l'ha de respectar.
- b. Tothom té alguna creença.
- c. Existeix el sentiment de ser el *poble escollit*, aquell que va crear un nou món.
- d. La religió té una presència sistemàtica a la vida.

Estat ateu:

En aquests estats, la religió es converteix en quelcom que s'ha de combatre i eliminar. És el cas de la Cambodja de Pol Pot, entre d'altres.

A Espanya, el model aconfessional no entra en crisi fins a l'actualitat, a partir dels anys 80-90 del s. XX, quan augmenta la presència de col·lectius que professen altres religions. Aleshores, **el model comença a trontollar degut a l'emergència de la diversitat cultural i religiosa.**

En un principi, la diversitat s'assumeix de manera bàsicament folklòrica. **Els problemes comencen quan la població nouvinguda comença a prendre consciència de que té drets**, i no només deures, com qualsevol altre ciutadà o ciutadana.

Actualment, davant la diversitat religiosa, **el problema sol situar-se amb l'islam i el col·lectiu musulmà**. Aquest col·lectiu es converteix en el cap de turc, igual que en el seu moment ho va ser el col·lectiu jueu.

La Llei d'estrangeria estableix categories diferents de persones, de la mateixa manera que fa el racisme. Avui dia, **el racisme opera a través de la seva gran ideologia, el fonamentalisme cultural**. Aquesta ideologia intenta justificar la dominació de determinats col·lectius, etiquetant-los i homogeneïtzant-los, com per exemple el col·lectiu musulmà. Segons el fonamentalisme cultural, cada cultura és un món, i la convivència és impossible, per això cal construir barreres.

Des d'aquesta perspectiva, s'imposa el concepte de 'tolerància' davant la diversitat, que suposa col·locar-se per sobre de l'altre (per tant, es nega la igualtat) i permetre la seva presència, però sense reconèixer la igualtat. **Sobre aquesta base de la tolerància no es pot construir la convivència real, ja que es parteix d'una desigualtat de base.**

En contrapartida, **el concepte de 'respecte' és molt millor, perquè es reconeix la igualtat en la diferència**: igualtat en drets però diversitat de maneres de veure i viure. Segons aquesta perspectiva de respecte, la diversitat està més i millor acceptada. Però com s'aplica aquest model a la pràctica...?

Quan comencem a construir el nostre discurs de respecte a la diversitat religiosa, tot comença a fer aigües i sorgeix de nou la xenofòbia. **El fenomen de la diversitat religiosa ens posa davant de les nostres pròpies incoherències en tant que societat**. Per això, resulta necessari fer un **replantejament dels nostres discursos**, per generar nous discursos i relats explicatius, al marge de prejudicis, i observant la diferència amb major neutralitat.

Actualment, estem veient com el relat de l'extrema dreta és molt creïble i acceptable per a molta gent. L'odi es combat amb discursos i pràctiques que desmuntin les mentides de l'extrema dreta. **Cal fer un esforç important per generar relats alternatius, i generar pràctiques reals de convivència, relats i pràctiques que han de regular la nostra vida social.**

Cal construir doncs relats alternatius, i divulgar-los. A les actuals Jornades tractarem de fer-ho per a l'esfera de l'espai públic i per a l'educació.

DISSABTE 27: DIVERSITAT RELIGIOSA, EDUCACIÓ I ESPAI PÚBLIC

1.

Joffre Villanueva, Fundació Ferrer i Guàrdia

“Des de la filosofia, ser laic és respectar al que té una religió diferent a la nostra, exercir la capacitat de conviure”

El **concepte de laïcitat fa referència a la llibertat de consciència i a la llibertat religiosa**. Segons aquest model, es donaria una neutralitat davant les religions, una igualtat de drets a la base, al marge de la religió que cada persona professa. Es reivindica també el **model d'escola laica**.

A Espanya tenim una situació estranya. Segons la Constitució, tenim un estat aconfessional, però després existeixen els **acords concordataris amb l'església catòlica**, que són els que marquen el dia a dia.

Actualment, s'estan donant processos de **secularització progressiva**. També s'està donant una **emergència de pluralisme religiós**, i de **tolerància** respecte a aquest augment.

Segons el concepte de **laïcitat filosòfica**, el laïcisme seria el cognom que podem compartir, sigui quina sigui la nostra creença. **L'important no és el què creiem, sinó com gestionem el nostre pensament i la nostra capacitat de conviure**.

En l'àmbit educatiu, el laïcisme suposa **donar les eines per a que cada persona, des d'una perspectiva crítica, construeixi el seu propi pensament**.

2.

Jordi Vilà, Escola Pia Luz Casanova

“actualment al currículum escolar, l'assignatura de religió no facilita l'esperit crític, no mostra la diversitat”

Com es pot treballar, des de la perspectiva del mestre, el fet religiós a l'escola tot respectant la diversitat cultural i de creences? Quines opcions hi ha? Una de les opcions és recórrer als textos fundacionals.

La **intel·ligència espiritual és molt útil per gestionar les nostres emocions**, i es perd si la barregem amb les altres ciències socials. Aquesta perspectiva suposa **prioritzar allò que ens uneix, per sobre del que ens separa i diferència”**

3.

Alberto López Bargados, Grup de Recerca sobre Exclusió i Control Socials (GRECS) UB

“si la religió fos un fet col·lectiu que no només es reserva a l’espai privati personal, també passaria a ser un fet participatiu i ciutadà”

Actualment, els centres religiosos que susciten major rebuig són les mesquites o oratoris musulmans. Existeix un **sentiment d’islamofòbia o morofòbia**, molt arrelat socialment al llarg de la història d’Espanya. L’odi al ‘moro’ és, en el fons, un odi a nosaltres mateixos, a la nostra història.

La ideologia nacional-catòlica pròpia del règim franquista va suposar una omnipresència i un **monopoli absolut de l’espai públic per part de l’església catòlica**. D’aquí es deriva actualment la dificultat important per acceptar la diversitat religiosa a l’espai públic.

D’altra banda, cal afegir que **als països occidentals tenim una experiència religiosa molt limitada i monolítica**. Estem molt acostumats a relacionar el fet religiós amb la institució, i per això tenim dificultats per acceptar i gestionar la diversitat religiosa emergent actualment.

També cal tenir en compte la gran potència dels imaginaris seculars de cara a definir el que ha de ser l’espai públic. Els processos de secularització es van produir fruit de les guerres de religió i amb el naixement dels estats moderns. Arrel d’aquests processos, **s’ha anat imposant el convenciment de que la religió és un sistema de creences individual i privat**. Per això es tolera als creients, però no als practicants. Però hem de tenir present que **aquesta percepció no té sentit fora d’Europa, on el fet religiós es concep com un fet participatiu i social, i que implica per tant un ús de l’espai públic**.

Per tant, **resulta imprescindible avui dia replantejar-nos seriosament el que entenem per religió...** Si només l’entenem com un sistema de creences, privat i individual, tenim dret a imposar aquesta percepció a tots els col·lectius?

Si per contrapartida, **la religió no és només un sistema de creences, sinó que és també un sistema de participació social, no pot ser aleshores que sigui quelcom individual, relegat a l’esfera privada**.

4.

Empar Navarro, Assemblea Grogà

“la cultura religiosa i la història de les religions es pot estudiar des de la filosofia, història de l'art, ciències social...no cal l'assignatura de religió al currículum escolar”

L'Assemblea Grogà és un **moviment a favor de l'escola pública**. Es promou una ILP a favor d'una escola pública de qualitat, sense una doble xarxa (pública i concertada), que sigui laica i co-educativa.

L'escola pública per la que es lluita ha de **respectar totes les religions**, incloent els símbols religiosos, les festivitats, les normes alimentàries, etc. Hi ha un respecte per l'expressió religiosa, de cara a la inclusivitat, però no es pot incloure la pràctica religiosa.

Respecte **l'assignatura de religió**, la visió d'en Jordi Vilà està molt bé, però hem de dir que malauradament no és la visió majoritària. Cal tenir en compte que la contractació del personal docent de l'assignatura de religió es fa per vies extraordinàries: es tracta d'un personal escollit pel Bisbat però pagat per l'Estat.

D'altra banda, davant la idea de que la **intel·ligència espiritual** és molt útil per aprendre a gestionar emocions, podem afirmar que **aquest aprenentatge es pot abordar des de les altres matèries incloses al currículum**, i no només des de l'assignatura de religió.

No podem obviar que des de l'església catòlica es fa un cert proselitisme, i **l'escola ha de quedar al marge d'això**, no es poden ensenyar dogmes. L'administració no pot emparar aquesta situació; l'existència d'una doble xarxa és una manera de finançar l'església catòlica. És cert que hi ha escoles que fan insubmissió, però aquesta no pot ser la solució.